

# **Státní orgán jako právnická osoba, která má právo hospodaření k věcem ve státním vlastnictví**

<p align="justify">Vystupuje-li státní orgán jako právnická osoba, nepřestává být orgánem státu, který má právo hospodaření k věcem ve státním vlastnictví. Pokud vystupuje jako účastník občanského soudního řízení, nepřestává být státní orgán součástí státního mechanismu, a to ani tehdy, není-li v žalobě uvedeno, že státní orgán vystupuje jménem státu.</p>

Vystupuje-li státní orgán jako právnická osoba, nepřestává být orgánem státu, který má právo hospodaření k věcem ve státním vlastnictví. Pokud vystupuje jako účastník občanského soudního řízení, nepřestává být státní orgán součástí státního mechanismu, a to ani tehdy, není-li v žalobě uvedeno, že státní orgán vystupuje jménem státu. V případě, že v žalobě je jako žalobce (anebo žalovaný) uveden státní orgán, ačkoliv z žalobních tvrzení se podává, že má jít o stát, jehož jménem vystupuje tento státní orgán, není záměnou účastníka (popřípadě návrhem na provedení záměny) taková úprava žaloby, která upřesňuje, zda státní orgán vystupuje jako právnická osoba anebo jménem státu. Jde jen o upřesnění žalobního petitu.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 4.1.2001, sp.zn. 22 Cdo 2051/99)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve o určení neplatnosti smlouvy a o vrácení vzájemného plnění, vedené u Okresního soudu v Jičíně pod sp. zn. 6 C 171/93, o dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 17. listopadu 1998, čj. 23 Co 437/97-131, tak, že dovolání proti části III rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 17. listopadu 1998, čj. 23 Co 437/97-131, pokud jí bylo vysloveno, že se “zamítá žaloba o uložení povinnosti prvému žalovanému vydat druhému žalovanému nemovitosti shora popsané oproti vrácení kupní ceny 86.532,21 Kč”, zamítl a rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 17. listopadu 1998, čj. 23 Co 437/97-131, v části III, pokud jí bylo vysloveno, že “rozsudek okresního soudu se mění tak, že se zamítá žaloba o určení neplatnosti smlouvy uzavřené dne 10. 3. 1993 mezi žalovanými o prodeji židovské synagogy na stavební parcele č. 94 a této stavební parcely s dlažbou a obrubníkem v katastrálním území J., registrované Státním notářstvím v Jičíně pod sp. zn. RI 364/92”, a v částech IV. a VI, ve kterých bylo rozhodnuto o nákladech řízení, zrušil a věc v tomto rozsahu vrátil Krajskému soudu v Hradci Králové k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Okresní soud v Jičíně rozsudkem ze dne 30. září 1996, čj. 6 C 171/93-84, výrokem I. určil, že “smlouva o koupi židovské synagogy se stavební parcelou číslo katastrální 94 v katastrálním území J., s dlažbou a zahradním obrubníkem, uzavřená dne 5. 2. 1992 v J. mezi prodávajícím Městem J. a

kupujícím P. D. - změna příjmení na E. - registrovaná Státním notářstvím v Jičíně dne 11. 5. 1992 pod značkou RI 364/92 - je neplatná” a výrokem II. rozhodl, že “žalovaný P. E., rozený D., je povinen vydat žalovanému Městu J. nemovitosti uvedené ve výroku I. rozsudku oproti povinnosti žalovaného Města J. vrátit žalovanému P. E. kupní cenu ve výši 86.532,21 Kč, to vše do 15 dnů od právní moci rozsudku”. Zamítl návrh žalobce na vydání předběžného opatření, kterým by byla P. E. zakázána jakákoliv dispozice s předmětnými nemovitostmi. Dále rozhodl o žalobcově povinnosti doplatit soudní poplatek a o náhradě nákladů řízení.

Soud vyšel ze zjištění, že Židovská náboženská obec v P. prodala kupní smlouvou, uzavřenou 13. 3. 1979, Městskému národnímu výboru v J. židovskou synagogu se stavební parcelou č. 94 o výměře 112 m<sup>2</sup> za 5. 706,20 Kč. Na základě této kupní smlouvy, která nabyla účinnosti jejím schválením nadřízeným orgánem prodávajícího, bylo v evidenci nemovitostí u bývalého střediska geodézie na listu vlastnictví č. 1 pro obec a katastrální území J. zapsáno vlastnické právo k uvedeným nemovitostem pro “Čsl. stát - Městský národní výbor J.”. Ve výpisu z evidence nemovitostí z 11. 11. 1991 bylo jako vlastník předmětných nemovitostí uvedeno již “Město J.”, neboť na ně podle § 68 zákona č. [367/1990](#) Sb. přešla práva a závazky bývalého městského národního výboru. Vlastnictví k předmětným nemovitostem poté nabyl první žalovaný P. D. kupní smlouvou, uzavřenou mezi žalovanými dne 5. února 1992 a registrovanou Státním notářstvím v Jičíně dne 11. května 1992 pod sp. zn. RI 364/92. Kupní cena činila 86.532,21 Kč a změna vlastnictví byla zapsána v evidenci nemovitostí. Soud dále vyšel ze zjištění, že židovská synagoga v J. je evidována na základě usnesení Okresního národního výboru v J. ze dne 29. října 1963 ve státním seznamu nemovitých kulturních památek jako pod rejstříkovým číslem 1096. Okresní soud dospěl k závěru, že Město J. prodalo předmětné nemovitosti kupujícímu, aniž předtím splnilo svoji nabídkovou povinnost vůči Okresnímu úřadu v J. jako právnímu nástupci bývalého Okresního národního výboru v J. a kupní smlouva je proto od počátku neplatná podle § 13 zákona č. [20/1987](#) Sb.. Žalobce se dovolal neplatnosti kupní smlouvy uzavřené mezi žalovanými v zákonem stanovené tříleté lhůtě, a proto jsou účastníci kupní smlouvy povinni vrátit si vzájemná plnění.

Odvolací soud k odvolání prvního žalovaného shora označeným rozsudkem změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroci I. a II. tak, že žalobu zamítl (s uvedením 10. 3. 1993 jako data uzavření smlouvy, ačkoliv ta byla kupujícím podepsána 5. 2. 1992 a zástupcem prodávajícího 10. 3. 1992). Dále zastavil řízení o odvolání proti výroku o soudním poplatku, nepřipustil změnu žaloby a rozhodl o nákladech řízení. Dospěl k závěru, že soud prvního stupně pochybil, pokud pokládal Okresní úřad v J. za subjekt práv, která zákon č. [20/1987](#) Sb. přiznal státu. Žalobce, který navrhl, aby za neplatnou byla určena kupní smlouva o prodeji kulturní památky, své oprávnění dovozoval z ustanovení § 13 zákona č. [29/1997](#) Sb. Z něho však je zřejmé, že uvedený okresní úřad nemůže v tomto vztahu vystupovat svým jménem. Péči o kulturní památky vykonává stát orgány a organizacemi státní památkové péče, jimiž jsou ministerstvo kultury, okresní, městské a obecní úřady. Žalobce - Okresní úřad J. - jako právnická osoba nebyl ve sporu o uplatnění nároků státu z jeho přednostního práva na koupi kulturní památky věcně legitimován, když tato legitimace náležela “státu - Okresnímu úřadu v J.” jako právnické osobě ve smyslu § 21 občanského zákoníku. Rozsudek soudu prvního stupně změnil i ve výroku, kterým bylo žalovaným uloženo vrátit si vzájemná plnění, neboť žalobce, jako třetí osoba, nebyl oprávněn domáhat se vypořádání závazků z právních vztahů, jichž nebyl účastníkem.

Proti rozsudku odvolacího soudu podává žalobce dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 238 odst. 1 písm. a) o. s. ř. a ve kterém uplatňuje dovolací důvody ve smyslu § 241 odst. 3 písm. b) a d) o. s. ř. Namítá nesplnění poučovací povinnosti odvolacím soudem ve smyslu § 5 o. s. ř., neboť do ní

patří i poučení o správném žalobním petitu. Dále odkazuje na § 13 zákona č. [20/1987](#) Sb., podle něhož je vlastník kulturní památky povinen přednostně památku nabídnout ke koupi okresnímu úřadu příslušnému podle místa, kde se nemovitost nachází, který uplatní právo státu ve smyslu § 13 odst. 4 citovaného zákona. Okresní úřad v J. včas a řádně neplatnost převodu vlastnictví k předmětným nemovitostem uplatnil a nedostatek hmotné právní legitimace, ze které odvolací soud vycházel, neměl být důvodem k zamítnutí žaloby, neboť jde o otázku formální. Porušení povinností vlastníka nemovitostí je evidentní a cena nemovitostí je ve zjevném nepoměru ke skutečné hodnotě synagogy a pozemku, na němž se nachází. Odvolací soud nevzal v úvahu, že druhý žalovaný, Město J., se ztotožnilo s názorem žalobce. Uzavírá, že Okresní úřad v J. je na základě zákona č. [425/1990](#) Sb., o okresních úřadech, ze zákona zmocněn hájit zájmy státu i pokud jde o státní památkovou péči. Navrhuje, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

K dovolání se vyjádřil druhý žalovaný, který rovněž nesouhlasí s názorem odvolacího soudu, že žalobce nebyl v daném sporu věcně legitimován. Odkazuje na § 13 zákona č. [20/1987](#) Sb. s tím, že to byl příslušný okresní národní výbor, komu měl vlastník nemovitou kulturní památku nabídnout. Neučinil-li to, mohl okresní národní výbor uplatnit právo státu, to je do tří let ode dne prodeje nemovité kulturní památky se dovolat neplatnosti kupní smlouvy. To v daném případě učinil Okresní úřad v J., na který přešla práva a závazky bývalého Okresního národního výboru v J. V tomto směru odkazuje na § 20 odst. 1 a 2 zákona č. [425/1990](#) Sb. a uzavírá, že jmenovaný okresní úřad ve věci vystupoval jako orgán státu a jako takový byl ve sporu aktivně legitimován. V této souvislosti odkazuje na obdobnou věc, vedenou u Krajského soudu v Českých Budějovicích pod sp. zn. 10 Ca 365/95. Navrhuje, aby dovolací soud zrušil rozhodnutí odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud provedl řízení o dovolání podle procesních předpisů, platných k 31. 12. 2000 (hlava první, bod 17 zák. č. 30/2000), a po zjištění, že dovolání je podáno osobou k tomu oprávněnou, je přípustné podle § 238 odst. 1 písm. a/ o. s. ř., že jsou uplatněny dovolací důvody uvedené v § 241 odst. 3 písm. b/, d/ o. s. ř. a že jsou splněny i další náležitosti dovolání a podmínky dovolacího řízení (§ 240 odst. 1, § 241 odst. 1 o. s. ř.), dovoláním napadené rozhodnutí přezkoumal a shledal dovolání částečně důvodným.

Podle § 52 odst. 1 ve spojení s § 51 odst. 1 zák. č. [219/2000](#) Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, vystupuje v řízení nadále jako žalobce stát.

Z obsahu dovolání, ve kterém dovolatel výslovně vyjadřuje nesouhlas s touto částí výroku rozsudku odvolacího soudu, kterým byl rozsudek soudu prvního stupně změněn tak, že žaloba byla zamítnuta, jakož i z tvrzení dovolatele se podává (§ 41 odst. 2 o. s. ř.), že je napadena ta část výroku, ve které bylo rozhodnuto ve věci samé, tedy výrok pod bodem III.

Dovolatel výslovně nepolemizuje s výrokem, kterým byla zamítnuta žaloba o uložení povinnosti prvému žalovanému vydat druhému žalovanému nemovitosti shora popsané oproti vrácení kupní ceny. Proto dovolací soud odkazuje na odůvodnění rozsudku odvolacího soudu, s jehož právními názory se ztotožňuje, pokud jde o legitimaci třetí osoby žalovat namísto účastníka smlouvy na plnění z neplatné smlouvy. Žalobou na plnění se může domáhat ochrany práva jen subjekt tohoto práva; tím v dané není věcí žalobce, který nebyl účastníkem smlouvy. Na tom nic nemůže změnit ani skutečnost, že jeden z účastníků smlouvy se žalobou souhlasí. Proto nezbylo, než dovolání v této části

jako nedůvodné zamítnout (§ 243b odst. 1 o. s. ř., věta před středníkem). Ve zbývajících částech je dovolání důvodné.

Z obsahu žaloby je patrné, že žalobce opírá naléhavý právní zájem na určení neplatnosti smlouvy o skutečnost, že její účastníci nerespektovali § 13 odst. 1 zákona č. [20/1987](#) Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů, podle jehož znění, platného ke dni uzavření smlouvy (s přihlédnutím k zákonu č. [425/1990](#) Sb., o okresních úřadech, úpravě jejich působnosti a o některých dalších opatřeních s tím souvisejících), vlastník kulturní památky je povinen v případě zamýšleného prodeje (úplatného převodu vlastnictví) kulturní památky ji přednostně písemně nabídnout ke koupi (úplatnému nabytí do státního vlastnictví) okresnímu úřadu příslušnému podle bydliště vlastníka (sídla organizace, která je vlastníkem kulturní památky); jde-li o nemovitou kulturní památku okresnímu úřadu příslušnému podle místa, kde nemovitost je. Sankce za porušení tohoto ustanovení je uvedena v § 13 odst. 4 citovaného zákona, podle kterého nesplní-li vlastník kulturní památky povinnost uvedenou v odstavci 1, je právní úkon, kterým převedl vlastnictví ke kulturní památce na jinou osobu neplatný, pokud se této neplatnosti dovolá okresní úřad příslušný k uplatnění práva státu na přednostní koupi kulturní památky. Okresní úřad může toto právo uplatnit do tří let ode dne provedení uvedeného právního úkonu. Celý § 13 tohoto zákona je uveden nadpisem "Právo státu na přednostní koupi kulturních památek".

Postupným vývojem legislativy a právní praxe v době po roce 1948 nastal stav, kdy za právnické osoby byly považovány i jednotlivé státní orgány. To je i případ okresních úřadů, jejichž právní subjektivitou se zabývá i stanovisko Občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu z 22. 4. 1998, Cpjn 68/97, publikované pod č. 32/1998 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek. Jde ovšem o řešení, které neodpovídá tradičnímu pojetí státu a jeho orgánů; problémy se pak projevovaly i v legislativě, neboť z právních předpisů platných do 1. 1. 2001 nebylo vždy jednoznačné, zda šlo o právo státního orgánu jako právnické osoby anebo o právo státu, vykonávané příslušným orgánem. To je ostatně i případ § 13 zákona o státní památkové péči, při jehož jazykovém výkladu lze najít argumenty pro obě uvedená řešení, i když za správný lze považovat názor odvolacího soudu, že jde o právo státu. Podstatné je, že i v případě, že státní orgán vystupuje jako právnická osoba, nepřestává být orgánem státu, který má právo hospodaření k věcem ve státním vlastnictví. Pokud vystupuje jako účastník občanského soudního řízení, nepřestává být státní orgán součástí státního mechanismu, a to ani tehdy, není-li v žalobě uvedeno, že státní orgán vystupuje jménem státu. V případě, že v žalobě je jako žalobce (anebo žalovaný) uveden státní orgán, ačkoliv z žalobních tvrzení se podává, že má jít o stát, jehož jménem vystupuje tento státní orgán, není záměnou účastníka (popřípadě návrhem na provedení záměny) taková úprava žaloby, která upřesňuje, zda státní orgán vystupuje jako právnická osoba anebo jménem státu. Jde jen o upřesnění žalobního petitu. O nutnosti provést takové upřesnění je soud povinen účastníka poučit v souladu s § 43 odst. 1 o. s. ř., podle kterého předseda senátu vyzve účastníky, aby nesprávné nebo neúplné podání bylo opraveno nebo doplněno. Poučuje účastníky také, jak je třeba opravu nebo doplnění provést.

Je třeba poznamenat, že od 1. 1. 2001 řeší danou problematiku zákon o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích tak, že okresní úřad je organizační složkou státu a nemá právní subjektivitu.

Pokud odvolací soud v dané věci příslušné poučení neposkytl, trpí řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a je tak dán dovolací důvod, uvedený v § 241 odst. 3 písm. b/ o. s. ř.

## Další články:

- [Náklady řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Propuštění duchovních \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Skutková zjištění](#)
- [Tarifní hodnota \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předčasný důchod](#)
- [Předběžné opatření](#)
- [Prozatímní rozhodnutí](#)
- [Prozatímní rozhodnutí](#)
- [Imise \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Neplatnost právního úkonu](#)
- [Ochrana přírody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)